

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

zo 7. septembra 2022*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Článok 49 ZFEÚ – Sloboda usadiť sa –
Obmedzenie – Odôvodnenie – Organizácia vzdelávacieho systému –
Inštitúcie vysokoškolského vzdelávania – Povinnosť poskytovať vzdelávacie programy v úradnom
jazyku dotknutého členského štátu – Článok 4 ods. 2 ZEÚ – Národná identita členského štátu –
Ochrana a podpora úradného jazyka členského štátu – Zásada proporcionality“

Vo veci C-391/20,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ústavný súd, Lotyšsko) zo 14. júla 2020 a doručený Súdnemu dvoru 29. júla 2020, ktorý súvisí s konaním začatým na návrh:

Boriss Cilevičs,

Valērijs Agešins,

Vjačeslavs Dombrovskis,

Vladimirs Nikonovs,

Artūrs Rubiks,

Ivans Ribakovs,

Nikolajs Kabanovs,

Igors Pimenovs,

Vitālijs Orlovs,

Edgars Kucins,

Ivans Klementjevs,

Inga Goldberga,

Evija Papule,

* Jazyk konania: lotyščina.

Jānis Krišāns,

Jānis Urbanovičs,

Ļubova Švecova,

Sergejs Dolgopolovs,

Andrejs Klementjevs,

Regīna Ločmele-Luņova,

Ivars Zariņš,

za účasti:

Latvijas Republikas Saeima,

SÚDNY DVOR (velká komora),

v složení: předseda K. Lenaerts, podpředseda L. Bay Larsen (správodajce), předsedovia komôr A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin a J. Passer, sudcovia M. Ilešič, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi a N. Wahl,

generálny advokát: N. Emiliou,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- B. Cilevičs, V. Agešins, V. Dombrovskis, V. Nikonovs, A. Rubiks, I. Ribakovs, N. Kabanovs, I. Pimenovs, V. Orlovs, E. Kucin, I. Klementjevs, I. Goldberga, E. Papule, J. Krišāns, J. Urbanovičs, Ļ. Švecova, S. Dolgopolovs, A. Klementjevs, R. Ločmele-Luņova a I. Zariņš, v zastúpení: B. Cilevičs,
- lotyšská vláda, v zastúpení: K. Pommere a V. Soņeca, splnomocnené zástupkyne,
- francúzska vláda, v zastúpení: E. de Moustier a N. Vincent, splnomocnené zástupkyne,
- holandská vláda, v zastúpení: M. K. Bulterman a M. H. S. Gijzen, splnomocnené zástupkyne,
- rakúska vláda, v zastúpení: A. Posch, E. Samoilova a J. Schmoll, splnomocnení zástupcovi,
- Európska komisia, v zastúpení: L. Armati, I. Rubene a L. Malferrari, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 8. marca 2022,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 49 a 56 ZFEÚ, ako aj článku 16 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci konania týkajúceho sa preskúmania ústavnosti Augstskolu likums (zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania), ktoré bolo začaté na základe návrhu, ktorý podali páni Boriss Cilevičs, Valērijs Agešins, Vjačeslavs Dombrovskis, Vladimirs Nikonovs, Artūrs Rubiks, Ivans Ribakovs, Nikolajs Kabanovs, Igors Pimenovs, Vitālijs Orlovs, Edgars Kucins, Ivans Klementjevs, panie Inga Goldberga, Evija Papule, páni Jānis Krišāns, Jānis Urbanovičs, pani Ļubova Švecova, páni Sergejs Dolgopolovs, Andrejs Klementjevs, pani Regīna Ločmele-Luņova a pán Ivars Zariņš, poslanci Latvijas Republikas Saeima (Parlament Lotyšskej republiky, ďalej len „lotyšský parlament“).

Právny rámec

Lotyšská ústava

- 3 Podľa článku 1 Latvijas Republikas Satversme (Ústava Lotyšskej republiky, ďalej len „lotyšská Ústava“) je Lotyšsko nezávislou demokratickou republikou.
- 4 Článok 4 lotyšskej Ústavy znie:
„Úradným jazykom Lotyšskej republiky je lotyšský jazyk. ...“
- 5 Článok 105 tejto Ústavy stanovuje:
„Každý má právo vlastníť majetok. Právo vlastníť majetok nemožno vykonávať spôsobom, ktorý by bol v rozpore s verejným záujmom. Právo vlastníť majetok možno obmedziť len v súlade so zákonom. Vyvlastnenie vo verejnom záujme je možné iba v mimoriadnych prípadoch, a to na základe osobitného zákona a za primeranú náhradu.“
- 6 Článok 112 uvedenej Ústavy stanovuje:
„Každý má právo na vzdelanie. Štát zabezpečí bezplatný prístup k základnému a stredoškolskému vzdelaniu. Základná školská dochádzka je povinná.“
- 7 Článok 113 tej istej Ústavy znie:
„Štát zaručuje slobodu vedeckého bádania, slobodu umenia a slobodu rozvíjať iné tvorivé činnosti, ako aj ochraňuje autorské právo a patentové právo.“

Zákon o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania

- 8 § 5 Augstskolu likums (zákon o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania) z 2. novembra 1995 (*Latvijas Vēstnesis*, 1995, č. 179) stanovoval, že úlohou inštitúcií vysokoškolského vzdelávania je kultivovať, ako aj rozvíjať vedu a umenie. Likums „Grozījumi Augstskolu likumā“ (zákon, ktorým sa mení zákon o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania) z 21. júna 2018 (*Latvijas Vēstnesis*, 2018, č. 132) zmenil § 5 ods. 1 tretiu vetu zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania takto:

„V rámci svojich činností [inštitúcie vysokoškolského vzdelávania] kultivujú a rozvíjajú vedu, umenie, ako aj úradný jazyk.“

- 9 V súlade s § 8 ods. 1 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania štát a iné právnické alebo fyzické osoby vrátane zahraničných právnických alebo fyzických osôb môžu zriaďovať v Lotyšsku inštitúcie vysokoškolského vzdelávania.

- 10 Na základe zákona, ktorým sa mení zákon o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, bol zmenený aj § 56 tohto posledného uvedeného zákona. V dôsledku toho § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania znel:

„V inštitúciách vysokoškolského vzdelávania a na odborných vysokých školách sa vzdelávacie programy poskytujú v úradnom jazyku. Tieto študijné programy možno poskytovať v cudzom jazyku iba v týchto prípadoch:

1. Vzdelávacie programy absolvované v Lotyšsku zahraničnými študentmi a vzdelávacie programy organizované v rámci spolupráce stanovenej v programoch Európskej únie a v medzinárodných dohodách môžu byť poskytované v úradných jazykoch Európskej únie. Vyučovanie v úradnom jazyku je zaradené medzi povinné vyučovacie hodiny zahraničných študentov, ktorí absolvujú štúdium dlhšie ako šesť mesiacov alebo štúdium zodpovedajúce viac ako 20 kreditom;

2. V úradných jazykoch Únie sa nemôže vyučovať viac ako pätina z počtu kreditov, pričom však záverečné skúšky, štátne skúšky, dizertačné práce, bakalárske a diplomové práce nie sú do toho zahrnuté;

3. Vzdelávacie programy, ktoré sa budú poskytovať v cudzom jazyku na dosiahnutie ich cieľov... v týchto kategóriách: štúdium jazykov a kultúry, ako aj jazykové programy. ...

4. Spoločné vzdelávacie programy možno poskytovať v úradných jazykoch Únie.“

- 11 Zákonom, ktorým sa mení zákon o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, boli doplnené prechodné ustanovenia tohto zákona o bod 49, ktorý znie:

„Zmeny § 56 ods. 3 tohto zákona týkajúce sa jazyka, v ktorom sú vzdelávacie programy poskytované, nadobúdajú účinnosť 1. januára 2019. Inštitúcie vysokoškolského vzdelávania a odborné vysoké školy, ktoré poskytujú vzdelávacie programy v jazyku, ktorý nie je v súlade s ustanoveniami § 56 ods. 3 tohto zákona, môžu pokračovať v poskytovaní týchto vzdelávacích programov v dotknutom jazyku do 31. decembra 2022. Od 1. januára 2019 sa zakazuje prijímať študentov na vzdelávacie programy organizované v jazyku, ktorý nie je v súlade s ustanoveniami § 56 ods. 3 tohto zákona.“

Zákon o Vysokej škole ekonomickej v Rige

- 12 § 19 ods. 1 Likums „Par Rīgas Ekonomikas augstskolu“ (zákon o Vysokej škole ekonomickej v Rige) z 5. októbra 1995 (*Latvijas Vēstnesis*, 1995, č. 164) stanovuje:

„Vyučovanie [Vysokej školy ekonomickej v Rige] je poskytované v anglickom jazyku. Redakcia a obhajoba prác potrebných na získanie diplomu z bakalárskeho, magisterského alebo doktorandského štúdia, ako aj skúšky z odbornej kvalifikácie sa vykonávajú v anglickom jazyku.“

Zákon o Vysokej škole práva v Rige

- 13 § 21 Rīgas Juridiskās augstskolas likums (zákon o Vysokej škole práva v Rige) z 1. novembra 2018 (*Latvijas Vēstnesis*, 2018, č. 220) stanovuje:

„[Vysoká škola práva v Rige] ponúka vzdelávacie programy, ktoré získali požadovanú akreditáciu v súlade s ustanoveniami platnej právnej úpravy. Vyučovanie sa poskytuje v anglickom jazyku alebo v inom úradnom jazyku Únie.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 14 Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ústavný súd, Lotyšsko) sa zaoberá návrhom 20 poslancov lotyšského parlamentu. Predmetom tohto návrhu je preskúmanie zlučiteľnosti § 5 ods. 1 tretej vety, § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, ako aj a bodu 49 prechodných ustanovení tohto zákona s lotyšskou Ústavou, a najmä s jej článkami 1, 105 a 112.
- 15 Navrhovatelia vo veci samej v tejto súvislosti tvrdia, že tieto ustanovenia zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania sú v rozpore s právom na vzdelanie. Keďže totiž uvedené ustanovenia ukladajú súkromným inštitúciám vysokoškolského vzdelávania povinnosť kultivovať a rozvíjať úradný jazyk Lotyšskej republiky, obmedzujú možnosti týchto škôl ponúkať vzdelávacie programy v cudzích jazykoch obmedzujú autonómiu týchto inštitúcií, ako aj akademickú slobodu ich pedagogických pracovníkov a študentov.
- 16 Okrem toho je tiež obmedzené právo súkromných inštitúcií vysokoškolského vzdelávania vykonávať obchodnú činnosť a poskytovať za odplatu službu vysokoškolského vzdelávania v súlade s udelenou akreditáciou.
- 17 Tie isté ustanovenia okrem toho porušujú zásadu zákonnosti zakotvenú v článku 1 lotyšskej Ústavy, keďže zriaďovatelia súkromných inštitúcií vysokoškolského vzdelávania mohli mať legitímnu dôveru v skutočnosť, že môžu dosiahnuť zisk z prevádzkovania inštitúcií, ktorých sú majiteľmi.
- 18 Zavedením prekážky vstupu na trh vysokoškolského vzdelávania, ako aj tým, že štátnym príslušníkom a podnikom z iných členských štátov je zabránené poskytovať služby vysokoškolského vzdelávania v cudzích jazykoch, § 5 ods. 1 tretia veta, § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, ako aj bod 49 prechodných ustanovení tohto zákona tak porušujú slobodu usadiť sa a voľný pohyb služieb, ktoré sú zaručené v článkoch 49 a 56 ZFEÚ, ako aj slobodu podnikania zakotvenú v článku 16 Charty.

- 19 Lotyšský parlament tvrdí, že tieto ustanovenia sú v súlade s článkami 1, 105 a 112 lotyšskej Ústavy, pretože nepredstavujú obmedzenie týchto základných práv. Uvedené ustanovenia neobmedzujú práva súkromných inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, keďže právo na vzdelanie zahŕňa len ochranu práv študentov. Neobmedzujú ani právo vlastníť majetok, keďže toto právo nezaručuje jednotlivcom nijaké právo na dosiahnutie zisku.
- 20 Aj za predpokladu, že by tieto práva boli predmetom obmedzenia, toto obmedzenie je stanovené zákonom a jeho cieľom je dosiahnuť legitímny cieľ, z hľadiska ktorého je primerané.
- 21 Lotyšský parlament sa okrem toho domnieva, že právo Únie neobmedzuje právomoc členských štátov prijať v oblasti vzdelávania pravidlá nevyhnutné na ochranu ústavných hodnôt týchto štátov. Lotyšská republika teda nie je povinná zabezpečiť, aby vysokoškolské vzdelávanie mohlo byť poskytované v inom jazyku, než je úradný jazyk tohto členského štátu.
- 22 Napokon § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania stanovuje osobitné ustanovenia týkajúce sa uskutočňovania vzdelávacích programov v jazykoch Únie a neodchyľuje sa od cieľa spočívajúceho vo vytvorení európskeho priestoru vzdelávania.
- 23 Dňa 11. júna 2020 Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ústavný súd) vydal rozhodnutie, v ktorom rozdelil preskúmanie veci samej, o ktorej rozhodoval, na dve veci.
- 24 Na jednej strane vzhľadom na to, že § 5 ods. 1 tretia veta a § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, ako aj bod 49 prechodných ustanovení tohto zákona upravujú oblasť, ktorá podľa článku 165 ZFEÚ patrí do právomoci členských štátov, a navyše nebolo žiaduce, aby prípadný návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný na Súdnom dvore prerušil konanie o otázke súladu týchto ustanovení lotyšského práva s lotyšskou Ústavou, vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, rozhodol o zlučiteľnosti uvedených ustanovení vnútroštátneho práva s článkami 112 a 113 lotyšskej Ústavy.
- 25 Vnútroštátny súd tak rozhodol, že § 5 ods. 1 tretia veta zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania je v súlade s lotyšskou Ústavou. Rozhodol však, že § 56 ods. 3 tohto zákona a bod 49 jeho prechodných ustanovení v rozsahu, v akom sa tieto ustanovenia uplatňujú na súkromné inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, pedagogických pracovníkov a študentov, nie sú v súlade s článkami 112 a 113 uvedenej Ústavy.
- 26 Na druhej strane, pokiaľ ide o zlučiteľnosť § 5 ods. 1 tretej vety a § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, ako aj bodu 49 prechodných ustanovení tohto zákona s článkami 1 a 105 lotyšskej Ústavy, vnútroštátny súd sa rozhodol pokračovať v konaní vo veci samej. V tejto súvislosti sa domnieva, že právo vlastníť majetok zakotvené v tomto článku 105 sa má vykladať s prihliadnutím na slobodu usadiť sa zakotvenú v článku 49 ZFEÚ a že je potrebné spresniť obsah tejto základnej slobody.
- 27 Tento súd usudzuje, že hoci na jednej strane z článku 4 ods. 2 ZEÚ vyplýva, že Únia rešpektuje národnú identitu členských štátov, ktorej je úradný jazyk jeden z prejavov, a na druhej strane, že z článku 165 ZFEÚ vyplýva, že obsah a organizácia vysokoškolského vzdelávania patrí do právomoci členských štátov, Súdny dvor pripustil, že sloboda usadiť sa sa uplatňuje aj v oblastiach, ktoré zostávajú v právomoci týchto členských štátov.

- 28 Vnútroštátny súd má pochybnosti, pokiaľ ide o otázku, či právna úprava členského štátu, ktorá v oblasti vysokoškolského vzdelávania, vrátane súkromného vysokoškolského vzdelávania, vyžaduje používanie úradného jazyka tohto členského štátu, pričom stanovuje určitý rozsah tejto povinnosti, predstavuje obmedzenie slobody usadiť sa zakotvenej v článku 49 ZFEÚ.
- 29 Tento súd okrem toho pripomína, že ustanovenia, o ktoré ide vo veci samej, nie sú uplatniteľné na dve inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, a to na Vysokú školu ekonomickú v Rige a Vysokú školu práva v Rige, na ktoré sa naďalej vzťahujú osobitné zákony.
- 30 Za týchto okolností Latvias Republikas Satversmes tiesa (Ústavný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Predstavuje právna úprava, o akú ide vo veci samej, obmedzenie slobody usadiť sa zakotvenej v článku 49 [ZFEÚ] alebo subsidiárne slobody poskytovať služby stanovenej v článku 56 [ZFEÚ], ako aj slobody podnikania zaručenej v článku 16 [Charty]?
2. Aké aspekty je potrebné zohľadniť pri posúdení dôvodnosti, vhodnosti a primeranosti tejto právnej úpravy vo vzťahu k jej legitímnemu cieľu spočívajúcemu v ochrane úradného jazyka ako prejavu národnej identity?“

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti a pretrvávajú predmetu sporu vo veci samej

- 31 Pokiaľ ide v prvom rade o prípustnosť tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania, treba pripomenúť, že ustanovenia Zmluvy o FEÚ v oblasti slobody usadiť sa a slobodného poskytovania služieb sa neuplatňujú na situáciu, ktorá sa vo všetkých ohľadoch obmedzuje len na vnútorný rámec jedného členského štátu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. novembra 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, bod 47).
- 32 Súdny dvor už však rozhodol, že ak sa naň vnútroštátny súd obráti v rámci konania o neplatnosť ustanovení, ktoré sa uplatňujú nielen na štátnych príslušníkov, ale takisto na štátnych príslušníkov iných členských štátov, rozhodnutie, ktoré uvedený súd prijme po vydaní jeho rozsudku v prejudiciálnom konaní, bude mať účinky aj voči štátnym príslušníkom iných členských štátov, čo odôvodňuje rozhodnutie Súdneho dvora poskytnúť odpoveď na otázky položené v súvislosti s ustanoveniami Zmluvy o FEÚ týkajúcimi sa základných slobôd aj napriek tomu, že všetky okolnosti sporu vo veci samej sa obmedzujú len na jediný členský štát (pozri v tomto zmysle rozsudky z 8. mája 2013, Libert a i., C-197/11 a C-203/11, EU:C:2013:288, bod 35, ako aj z 15. novembra 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, bod 51).
- 33 To je pritom prípad konania o preskúmaní ústavnosti zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, o ktoré ide v prejednávanej veci. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania totiž na jednej strane vyplýva, že toto konanie vedie k abstraktnému preskúmaniu určitých ustanovení tohto zákona s cieľom preskúmať súlad týchto ustanovení s právnymi normami vyššej právnej sily vzhľadom na všetky osoby, na ktoré sa vzťahujú tieto ustanovenia. Na druhej strane podľa § 8 ods. 1 uvedeného zákona štát a iné právnické alebo fyzické osoby vrátane zahraničných právnických alebo fyzických osôb môžu v Lotyšsku zriaďovať inštitúcie vysokoškolského vzdelávania.

- 34 Z toho vyplýva, že vnútroštátny súd uviedol konkrétne skutočnosti uvedené v predchádzajúcom bode tohto rozsudku, ktoré umožňujú preukázať súvislosť medzi predmetom sporu vo veci samej, ktorého všetky okolnosti sa obmedzujú na dotknutý členský štát, a článkami 49 a 56 ZFEÚ, takže výklad týchto základných slobôd je nevyhnutný na vyriešenie tohto sporu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. novembra 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, bod 54).
- 35 Pokiaľ ide v druhom rade o pretrvávajúce sporu vo veci samej, Európska komisia vyjadrila pochybnosti, pokiaľ ide o užitočnosť odpovede Súdneho dvora na položené otázky, keďže vnútroštátny súd dospel k záveru, že § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania a bod 49 prechodných ustanovení tohto zákona nie sú v súlade s lotyšskou Ústavou.
- 36 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania a ako vyplýva z bodu 23 tohto rozsudku, vnútroštátny súd sa rozhodnutím z 11. júna 2020 rozhodol rozdeliť preskúvanie veci samej, o ktorej rozhodoval, na dve veci.
- 37 Po prvé, ako vyplýva z bodu 25 tohto rozsudku, tento súd rozhodol, že § 5 ods. 1 tretia veta zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania je v súlade s článkami 112 a 113 lotyšskej Ústavy. Naproti tomu § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania a bod 49 prechodných ustanovení tohto zákona v rozsahu, v akom sa uplatňujú na súkromné inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, ich pedagogických pracovníkov a študentov, nie sú v súlade s uvedenými článkami 112 a 113.
- 38 Po druhé tento súd rozhodol pokračovať v konaní vo veci samej, pokiaľ ide o súlad § 5 ods. 1 tretej vety a § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, ako aj bodu 49 prechodných ustanovení tohto zákona s článkami 1 a 105 lotyšskej Ústavy, keďže usúdil, že právo vlastníť majetok zakotvené v tomto poslednom uvedenom článku sa má vykladať s prihliadnutím na slobodu usadiť sa zakotvenú v článku 49 ZFEÚ, ktorého obsah je potrebné spresniť.
- 39 Okrem toho vnútroštátny súd s cieľom ponechať vnútroštátnemu zákonodarcovi primeranú lehotu na prijatie novej právnej úpravy rozhodol o zachovaní účinnosti ustanovení, ktoré boli posúdené ako protiústavné, a odložil nadobudnutie účinnosti neplatnosti týchto ustanovení na 1. máj 2021.
- 40 Ako uviedol generálny advokát v bode 24 svojich návrhov, podmienky prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania musia byť splnené nielen v čase podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ale aj počas celého konania. Ak má totiž nesúlad príslušných ustanovení vnútroštátneho práva s vnútroštátnou ústavou, ktorý vyhlásil Ústavný súd dotknutého členského štátu, za následok ich odstránenie z vnútroštátneho právneho poriadku, Súdny dvor už v zásade nemôže rozhodnúť o otázkach, ktoré mu boli položené. Vzhľadom na vývoj vnútroštátneho práva uplatniteľného na spor vo veci samej a bez spresnenia zo strany vnútroštátneho súdu, pokiaľ ide o relevantnosť položených otázok pre vyriešenie tohto sporu, sa tieto otázky považujú za hypotetické (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. júna 2013, Di Donna, C-492/11, EU:C:2013:428, body 27 až 32).
- 41 Z toho dôvodu je potrebné pripomenúť, že iba vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor a ktorý nesie zodpovednosť za následné súdne rozhodnutie, prináleží, aby so zreteľom na osobitosti veci samej posúdil tak potrebu rozhodnutia v prejudiciálnom konaní na účel vydania

svojho rozsudku, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru [rozsudok z 2. septembra 2021, INPS (Príspevok pri narodení dieťaťa a príspevok v materstve pre držiteľov jednotného povolenia), C-350/20, EU:C:2021:659, bod 38].

- 42 Preto pokiaľ sa predložená otázka týka výkladu alebo platnosti právneho predpisu Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť. Z toho vyplýva, že pri prejudiciálnej otázke týkajúcej sa práva Únie platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o takej otázke len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad alebo posúdenie platnosti predpisu práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými ani právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené (rozsudok z 29. mája 2018, Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen a i., C-426/16, EU:C:2018:335, body 30 a 31).
- 43 Hoci v prejednávanej veci vnútroštátny súd vyhlásil, že § 5 ods. 1 tretia veta zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania je v súlade s článkami 112 a 113 lotyšskej Ústavy, nič to nemení na tom, že tento súd by mohol vzhľadom na odpovede Súdneho dvora na otázky, ktoré mu položil, dospieť k opačnému záveru, pokiaľ ide o súlad tohto ustanovenia s článkami 1 a 105 tejto Ústavy, vykladanými s prihliadnutím na ustanovenia Zmluvy o FEÚ týkajúce sa slobody usadiť sa a slobodného poskytovanie služieb, ako aj na článok 16 Charty.
- 44 Okrem toho v odpovedi na žiadosť Súdneho dvora o objasnenie potreby na zachovaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania vzhľadom na vyhlásenie neplatnosti z hľadiska lotyšskej Ústavy vnútroštátnych ustanovení, ktorých sa týkajú položené otázky, ktorej účinky plynú od 1. mája 2021, a najmä vzhľadom na prijatie zákona, ktorým sa mení zákon o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, ktorý nadobudol účinnosť k tomuto dátumu, vnútroštátny súd spresnil, že je naďalej príslušný na posúdenie ústavnosti týchto ustanovení.
- 45 Tento súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že uvedené ustanovenia, hoci boli vyhlásené za protiústavné, boli účinné počas určitého obdobia, a preto mohli mať nepriaznivé právne účinky pre právnické osoby, na ktoré sa uplatňovali, ako aj viesť k sporom.
- 46 Keďže uvedený súd má najmä určiť, či ustanovenia, o ktoré ide vo veci samej, treba vyňať z lotyšského právneho poriadku aj za obdobie pred nadobudnutím účinnosti ich neplatnosti, je nutné dospieť k záveru, že odpoveď Súdneho dvora na položené otázky je naďalej užitočná na vyriešenie sporu vo veci samej.
- 47 Z toho dôvodu treba o návrhu na začatie prejudiciálneho konania rozhodnúť.

O veci samej

- 48 Svojimi otázkami, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa majú články 49 a 56 ZFEÚ, ako aj článok 16 Charty vykladať v tom zmysle, že bránia právnej úprave členského štátu, ktorá v zásade ukladá inštitúciám vysokoškolského vzdelávania povinnosť poskytovať vzdelávanie výlučne v úradnom jazyku tohto členského štátu.

Úvodné pripomienky

- 49 Na účely odpovede na tieto otázky treba najskôr konštatovať, že vnútroštátny súd odkazuje na ustanovenia Zmluvy o FEÚ týkajúce sa slobody usadiť sa a voľného pohybu služieb, ako aj na ustanovenia Charty.
- 50 Pokiaľ ide v prvom rade o základné slobody, Súdny dvor rozhodol, že ak sa určité vnútroštátne opatrenie súčasne týka viacerých týchto slobôd, Súdny dvor ho v zásade skúma len z hľadiska jednej z uvedených slobôd, ak sa za okolností prejednávaneho prípadu ukáže, že ostatné slobody sú vo vzťahu k prvej úplne sekundárne a možno ich posudzovať spolu s ňou (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. septembra 2009, Liga Portuguesa de Futebol Profissional a Bwin International, C-42/07, EU:C:2009:519, bod 47).
- 51 Z ustálenej judikatúry tiež vyplýva, že na určenie základnej slobody, ktorá prevažuje, je nutné zohľadniť účel dotknutej právnej úpravy (rozsudok z 3. marca 2020, Tesco-Global Áruházak, C-323/18, EU:C:2020:140, bod 51).
- 52 Súdny dvor okrem toho rozhodol, že organizácia vyučovania vysokoškolského vzdelávania za odplatu je hospodárskou činnosťou patriacou do pôsobnosti kapitoly 2 hlavy IV tretej časti Zmluvy o FEÚ, ktorá sa týka slobody usadiť sa, vtedy, keď je vykonávaná štátnym príslušníkom jedného členského štátu v inom členskom štáte stálym a nepretržitým spôsobom prostredníctvom hlavnej alebo vedľajšej prevádzkarne v tomto poslednom uvedenom členskom štáte [rozsudky zo 6. októbra 2020, Komisia/Maďarsko (Vysokoškolská výučba), C-66/18, EU:C:2020:792, bod 160, a z 13. novembra 2003, Neri, C-153/02, EU:C:2003:614, bod 39].
- 53 Naopak „poskytovaním služieb“ v zmysle článku 56 ZFEÚ sú všetky služby, ktoré nie sú ponúkané stálym a nepretržitým spôsobom prevádzkarňou v členskom štáte určenia, pričom je spresnené, že nijaké ustanovenie Zmluvy o FEÚ neumožňuje abstraktne určiť dobu alebo frekvenciu, od ktorej by sa poskytovanie služby alebo určitého typu služby už nemohlo považovať za poskytovanie služieb (pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. mája 2012, Duomo Gpa a i., C-357/10 až C-359/10, EU:C:2012:283, body 31 a 32).
- 54 V prejednávanej veci treba uviesť, že ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, § 8 ods. 1 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania upravuje možnosť štátu a iných právnických alebo fyzických osôb, vrátane zahraničných právnických alebo fyzických osôb, zriaďovať inštitúcie vysokoškolského vzdelávania v Lotyšsku. Okrem toho osobitná povaha dotknutých služieb, konkrétne činností vysokoškolského vzdelávania, predpokladá, že tieto činnosti sa vo všeobecnosti vykonávajú stálym a nepretržitým spôsobom.
- 55 Preto je potrebné konštatovať, že na právnu úpravu, o ktorú ide vo veci samej, sa primárne vzťahuje sloboda usadiť sa.
- 56 Pokiaľ ide o prípadné preskúmanie tejto právnej úpravy z hľadiska článku 16 Charty, treba pripomenúť, ako rozhodol Súdny dvor, že preskúmanie obmedzenia zavedeného vnútroštátnou právnou úpravou podľa článku 49 ZFEÚ sa vzťahuje aj na prípadné obmedzenia výkonu práv a slobôd stanovených v článkoch 15 až 17 Charty, takže nie je potrebné samostatne preskúmať slobodu podnikania zakotvenú v článku 16 Charty (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. decembra 2017, Global Starnet, C-322/16, EU:C:2017:985, bod 50).

- 57 Za týchto okolností treba na otázku položenú vnútroštátnym súdom odpovedať len z hľadiska článku 49 ZFEÚ.

O obmedzení slobody zaručenej článkom 49 ZFEÚ

- 58 V súlade s článkom 6 ZFEÚ má Únia právomoc vykonávať činnosti na podporu, koordináciu alebo doplnenie činnosti členských štátov najmä v oblasti vzdelávania.
- 59 Hoci právo Únie nezasahuje do tejto právomoci členských štátov, pokiaľ ide jednak o obsah výučby a organizáciu vzdelávacieho systému, ako aj ich kultúrnu a jazykovú rozmanitosť, a jednak o obsah a organizáciu odborného vzdelávania, ako to vyplýva z článku 165 ods. 1 ZFEÚ a článku 166 ods. 1 ZFEÚ, nič to nemení na tom, že pri výkone tejto právomoci musia členské štáty dodržiavať právo Únie, najmä pokiaľ ide o ustanovenia týkajúce sa slobody usadiť sa (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. septembra 2007, Schwarz a Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, bod 70).
- 60 Článok 49 prvý odsek ZFEÚ stanovuje, že v rámci ustanovení, ktoré sú uvedené v kapitole 2 hlave IV tretej časti Zmluvy o FEÚ, sa zakazujú obmedzenia slobody usadiť sa štátnych príslušníkov jedného členského štátu na území iného členského štátu.
- 61 Za obmedzenia slobody usadiť sa treba považovať všetky opatrenia, ktoré zakazujú výkon slobody zaručenej článkom 49 ZFEÚ, bránia jej alebo ju robia menej atraktívnou (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. januára 2015, Stanley International Betting a Stanleybet Malta, C-463/13, EU:C:2015:25, bod 45).
- 62 Aj keď v prejednávanej veci sa štátni príslušníci iných členských štátov môžu usadiť v Lotyšsku a poskytovať programy vysokoškolského vzdelávania, je takáto možnosť v zásade podmienená povinnosťou poskytnúť tieto programy len v úradnom jazyku tohto členského štátu.
- 63 Takáto povinnosť pritom môže urobiť pre týchto štátnych príslušníkov menej atraktívnym ich usadenie sa v členskom štáte, ktorý túto povinnosť ukladá, čo predstavuje obmedzenie slobody zaručenej článkom 49 ZFEÚ. Konkrétne, ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 75 svojich návrhov, takí štátni príslušníci nebudú môcť, ak majú prevádzkareň v inom členskom štáte, využiť veľkú časť svojich administratívnych pracovníkov a svojho pedagogického zboru zamestnaných v tejto prevádzkarni, čo predstavuje nezanedbateľné náklady.
- 64 Takéto obmedzenie rovnako existuje aj vo vzťahu ku štátnym príslušníkom iných členských štátov, ktorí pred prijatím zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania túto slobodu využili tým, že v Lotyšsku otvorili inštitúcie ponúkajúce vzdelávací program vzdelávania v inom jazyku než v lotyštine. Po skončení prechodného obdobia totiž títo štátni príslušníci budú musieť prispôbiť svoj vzdelávací program požiadavkám tohto zákona, čo môže viesť k nezanedbateľným nákladom, najmä pokiaľ ide o veľkú časť ich administratívnych pracovníkov a pedagogického zboru.

O odôvodnení obmedzenia slobody zaručenej v článku 49 ZFEÚ

- 65 Podľa ustálenej judikatúry je obmedzenie slobody usadiť sa prípustné iba pod podmienkou, že je v prvom rade odôvodnené naliehavým dôvodom všeobecného záujmu, a v druhom rade, že rešpektuje zásadu proporcionality, čo znamená, že je spôsobilé koherentne a systematicky

zabezpečiť dosiahnutie sledovaného cieľa a že nejde nad rámec toho, čo je na jeho dosiahnutie nevyhnutné [rozsudok zo 6. októbra 2020, Komisia/Maďarsko (Vysokoškolská výučba), C-66/18, EU:C:2020:792, bod 178].

– *O existencii naliehavého dôvodu všeobecného záujmu*

- 66 Ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, povinnosť poskytovať vysokoškolské vzdelávanie v lotyšskom jazyku, ktorá vyplýva najmä z § 56 ods. 3 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, má za cieľ chrániť a podporovať používanie úradného jazyka Lotyšskej republiky.
- 67 Súdny dvor v tejto súvislosti pripomína, že ustanovenia práva Únie nebránia prijatiu politiky, ktorá má za cieľ ochranu a podporu jedného alebo viacerých úradných jazykov členského štátu (rozsudok zo 16. apríla 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, bod 25).
- 68 Súdny dvor tak rozhodol, že podľa článku 3 ods. 3 štvrtého pododseku ZEÚ, ako aj článku 22 Charty Únia rešpektuje svoju bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť. Podľa článku 4 ods. 2 ZEÚ Únia rešpektuje aj národnú identitu svojich členských štátov, ktorej súčasťou je aj ochrana úradného jazyka dotknutého členského štátu (rozsudky z 12. mája 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, bod 86, ako aj zo 16. apríla 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, bod 26).
- 69 Je potrebné uznať dôležitosť, ktorú má vzdelávanie na účely uskutočnenia takejto politiky ochrany a podpory používania úradného jazyka členského štátu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. novembra 1989, Groener, C-379/87, EU:C:1989:599, bod 20).
- 70 Cieľ spočívajúci v podpore a presadzovaní používania jedného z úradných jazykov členského štátu, treba teda považovať za legitímny cieľ, ktorý v zásade odôvodňuje obmedzenie povinností uložených slobodou usadiť sa zakotvenou v článku 49 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. apríla 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, bod 27, a z 21. júna 2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, bod 50).

– *O spôsobilosti dotknutého obmedzenia zaručiť dosiahnutie sledovaného cieľa*

- 71 Ako vyplýva z bodu 65 tohto rozsudku, treba ešte posúdiť, či právna úprava dotknutá vo veci samej je vhodná na zabezpečenie dosiahnutia tohto legitímneho cieľa a či nejde nad rámec toho, čo je nevyhnutné na jeho dosiahnutie.
- 72 V tejto súvislosti vnútroštátnemu súdu, ktorý má ako jediný právomoc posúdiť skutkový stav sporu vo veci samej a vykladať vnútroštátnu právnu úpravu, v konečnom dôsledku prináleží, aby určil, či a v akom rozsahu takáto právna úprava spĺňa tieto požiadavky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. apríla 2010, Bressol a i., C-73/08, EU:C:2010:181, bod 64).
- 73 Súdny dvor, ktorý bol požiadaný, aby vnútroštátnemu súdu poskytol užitočnú odpoveď, má však na základe informácií vyplývajúcich zo spisu v spore vo veci samej, ako aj z písomných pripomienok, ktoré mu boli predložené, právomoc poskytnúť uvedenému súdu usmernenia, ktoré mu umožnia rozhodnúť (pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. apríla 2010, Bressol a i., C-73/08, EU:C:2010:181, bod 65).

- 74 V prejednávanej veci sa právna úprava členského štátu, ktorá ukladá inštitúciám vysokoškolského vzdelávania povinnosť v zásade používať úradný jazyk tohto členského štátu, zdá byť vhodná na zabezpečenie dosiahnutia cieľa ochrany a podpory tohto jazyka. Táto právna úprava totiž zvýhodňuje používanie uvedeného jazyka všetkými dotknutými obyvateľstvom a zaručuje, že ten istý jazyk sa bude používať aj v kontexte univerzitného vzdelávania.
- 75 Na základe toho treba pripomenúť, že uvedenú právnu úpravu možno považovať za spôsobilú zaručiť tento cieľ len vtedy, ak skutočne zodpovedá záujmu na jeho dosiahnutí a ak sa uplatňuje koherentne a systematicky (rozsudok zo 4. júla 2019, Komisia/Nemecko, C-377/17, EU:C:2019:562, bod 89).
- 76 Vzhľadom na svoju obmedzenú pôsobnosť výnimky stanovené tou istou vnútroštátnou právnou úpravou nie sú takej povahy, aby bránili dosiahnutiu cieľa ochrany a podpory úradného jazyka uvedeného členského štátu.
- 77 Okrem toho treba uviesť, že v prejednávanej veci, ako spresňuje vnútroštátny súd, lotyšská právna úprava stanovuje, že povinné používanie lotyšského jazyka sa netýka dvoch súkromných inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, ktorých fungovanie je upravené osobitnými zákonmi, čo týmto dvom inštitúciám umožňuje pokračovať v ponúkaní vzdelávacích programov v anglickom jazyku alebo prípadne v inom úradnom jazyku Únie.
- 78 Ako vyplýva z písomnej odpovede lotyšskej vlády na otázky položené Súdnym dvorom, obe uvedené inštitúcie boli zriadené medzinárodnými zmluvami uzatvorenými Lotyšskou republikou a Švédskym kráľovstvom. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania pritom vyplýva, že § 56 ods. 3 bod 1 zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania konkrétne stanovuje, že vzdelávací program prebiehajúci v Lotyšsku, môže byť poskytnutý v inom úradnom jazyku Únie než v lotyšskom jazyku, ak je tento program organizovaný v rámci medzinárodných dohôd.
- 79 Za týchto podmienok, hoci je pravda, že obe inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, ktorých fungovanie je upravené osobitnými zákonmi, majú osobitné postavenie, pričom výučba je v nich poskytovaná v anglickom jazyku alebo prípadne v inom úradnom jazyku Únie, nič nebráni tomu, aby iné inštitúcie nemohli poskytovať výučbu v inom úradnom jazyku Únie než v lotyšskom jazyku, pokiaľ sa na ich fungovanie vzťahuje medzinárodná dohoda uzatvorená medzi Lotyšskou republikou a inými štátmi.
- 80 Z toho vyplýva, že odchylný režim uplatniteľný na tieto dve inštitúcie sa môže uplatniť na každú inštitúciu nachádzajúcu sa v podobnej situácii. Okrem toho sa táto kategória inštitúcií relevantným spôsobom odlišuje od inštitúcií podliehajúcich povinnosti v zásade vyučovať v prejednávanom prípade v lotyšskom jazyku, keďže na prvé uvedené inštitúcie sa vzťahuje logika osobitnej medzinárodnej spolupráce. Vzhľadom na osobitný cieľ, ktorý sledujú, a vzhľadom na ich obmedzený rozsah preto existencia ustanovení umožňujúcich niektorým inštitúciám vysokoškolského vzdelávania využívať odchylný režim v rámci spolupráce stanovenej programami Únie a medzinárodnými dohodami nemôže svojou povahou zbaviť právnu úpravu dotknutú vo veci samej jej koherencie.

– *O nevyhnutnosti a primeranosti dotknutého obmedzenia*

- 81 Treba pripomenúť, že opatrenia obmedzujúce základnú slobodu možno odôvodniť len vtedy, ak sledovaný cieľ nemožno dosiahnuť menej obmedzujúcimi opatreniami (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. decembra 2010, Sayn-Wittgenstein, C-208/09, EU:C:2010:806, bod 90).

- 82 Okrem toho nie je nevyhnutné, aby obmedzujúce opatrenie prijaté orgánmi členského štátu zodpovedalo koncepcii zdieľanej všetkými členskými štátmi, pokiaľ ide o spôsoby ochrany dotknutého základného práva alebo dotknutého legitímneho záujmu. Naopak, nevyhnutnosť a primeranosť prijatých ustanovení v danej oblasti nemožno vylúčiť len z toho dôvodu, že jeden členský štát zvolil odlišný systém ochrany ako iný členský štát (rozsudok z 22. decembra 2010, Sayn-Wittgenstein, C-208/09, EU:C:2010:806, bod 91).
- 83 Je pravda, že členské štáty disponujú širokou mierou voľnej úvahy pri výbere opatrení, ktorými by bolo možné dosiahnuť ciele ich politiky spočívajúce v ochrane úradného jazyka, keďže takáto politika je vyjadrením národnej identity v zmysle článku 4 ods. 2 ZEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. apríla 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, bod 26). Táto miera voľnej úvahy však nemôže odôvodňovať prípady vážneho porušenia práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z ustanovení Zmlúv zaručujúcich ich základné slobody (pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. mája 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, bod 78).
- 84 Treba uviesť, že právna úprava členského štátu, ktorá bez akejkoľvek výnimky vyžaduje, aby boli programy vysokoškolského vzdelávania poskytované v úradnom jazyku tohto členského štátu, by išla nad rámec toho, čo je nevyhnutné a primerané na dosiahnutie cieľa sledovaného touto právnou úpravou, ktorým je ochrana a podpora tohto jazyka. Takáto právna úprava by totiž v skutočnosti viedla k absolútnemu uloženiu povinnosti používať tento jazyk v rámci všetkých programov vysokoškolského vzdelávania s vylúčením akéhokoľvek iného jazyka a bez zohľadnenia dôvodov, ktoré by mohli odôvodniť, že rôzne programy vysokoškolského vzdelávania sú ponúkané v iných jazykoch.
- 85 Členské štáty však môžu v zásade zaviesť povinnosť používať svoj úradný jazyk v rámci týchto programov, pokiaľ je takáto povinnosť spojená s výnimkami, ktoré zabezpečia, že v rámci univerzitného vzdelávania sa môže používať iný jazyk než úradný jazyk.
- 86 V prejednávanej veci by takéto výnimky mali na to, aby sa nešlo nad rámec toho, čo je nevyhnutné na tieto účely, umožniť používanie iného jazyka než lotyšského jazyka, prinajmenšom pokiaľ ide o vzdelávanie poskytované v rámci európskej alebo medzinárodnej spolupráce a vzdelávanie súvisiace s kultúrou a inými jazykmi než lotyščina.
- 87 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položené otázky odpovedať tak, že článok 49 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni právnej úprave členského štátu, ktorá v zásade ukladá inštitúciám vysokoškolského vzdelávania povinnosť poskytovať vysokoškolské vzdelávanie výlučne v úradnom jazyku tohto členského štátu, pokiaľ je takáto právna úprava odôvodnená dôvodmi súvisiacimi s ochranou národnej identity tohto štátu, to znamená, že je nevyhnutná a primeraná na ochranu legitímne sledovaného cieľa.

O trovách

- 88 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Článok 49 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni právnej úprave členského štátu, ktorá v zásade ukladá inštitúciám vysokoškolského vzdelávania povinnosť poskytovať vysokoškolské vzdelávanie výlučne v úradnom jazyku tohto členského štátu, pokiaľ je takáto právna úprava odôvodnená dôvodmi súvisiacimi s ochranou národnej identity tohto štátu, to znamená, že je nevyhnutná a primeraná na ochranu legitímne sledovaného cieľa.

Podpisy